

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 03.12.2003, sp. zn. 5 Tdo 1293/2003, ECLI:CZ:NS:2003:5.TDO.1293.2003.1

Číslo: 31/2004

Právní věta: Příslušník Policie České republiky se může dopustit trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák., jestliže poškozeného hrozbou možnosti zahájení trestního stíhání a uplatnění zajišťovacích institutů (např. vazby) nutí k zaplacení dluhu, neboť v takovém jednání lze spatřovat pohrůžku jiné těžké újmy. (srov. přiměřeně rozh. č. 27/1982 Sb. rozh. tr.) Dopustí-li se policista takového jednání při výslechu v rámci prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, tj. při plnění úkolů Policie České republiky [§ 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, § 158 odst. 1 tr. ř.], může spáchat trestný čin vydírání v jednočinném souběhu s trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. Přitom z hlediska naplnění zákonného znaku trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele spočívajícího v opatření neoprávněného prospěchu jinému není významné, zda vyslychaná osoba vymáhanou částku skutečně dluží, či nikoli.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 03.12.2003

Spisová značka: 5 Tdo 1293/2003

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Vydírání, Zneužívání pravomoci veřejného činitele

Předpisy: § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák.
§ 235 odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných P. V. a M. K. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 7 To 87/03, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 3 T 96/97.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 16. 12. 2002, sp. zn. 3 T 96/97, byli obvinění P. V. a M. K. uznáni vinnými trestnými činy zneužívání pravomoci veřejného činitele (ve výroku rozsudku nesprávně označeno jako „zneužití“ pravomoci veřejného činitele) podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. a vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. spáchanými ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák.,

kterých se dopustili tím, že „dne 13. 11. 1995 mezi 08.00 – 09.00 hod. v Praze 4, Kongresová 2, II. sekce Služby Kriminální policie, kancelář 44/VI. jako policisté tohoto útvaru, při sepisování protokolu o podání vysvětlení, v úmyslu vymoci na M. Z. zaplacení dlužné částky milion Kč, nebo alespoň její části ve prospěch ing. Š., majitele společnosti T. A. S., požadavek vážali na to, že v případě nezaplacení bude trestně stíhána pro závažný trestný čin zpronevěry, a v té souvislosti by mohla být vzata do vazby, a v tomto jednání pokračovali dne 13. 11. 1995 v době mezi 15.00 – 17.30 hod. v P., v atelieru společnosti T. A. S., při sepisování úředního záznamu, ve kterém se M. Z. zavázala uhradit dvě splátky po 250 000 Kč ve prospěch ing. Š., jako úhrady škody vzniklé jejím trestným činem.“ Za tyto trestné činy byl oběma obviněným podle § 235 odst. 1 tr. zák. a § 35 odst. 1 tr. zák. uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvanácti měsíců. Podle § 226 písm. b) tr. ř. bylo dále rozhodnuto o zproštění obou obviněných části obžaloby.

O odvolání obviněných proti tomuto rozsudku rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 7 To 87/03, kterým podle § 256 tr. ř. obě odvolání zamítl jako nedůvodná.

Shora citované usnesení Městského soudu v Praze jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 napadli obvinění P. V. a M. K. dovoláním podaným prostřednictvím obhájců ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. Tyto své mimořádné opravné prostředky opřeli oba obvinění o důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Obviněný P. V. v odůvodnění svého dovolání uvedl, že svým jednáním nemohl naplnit znaky skutkových podstat přisouzených trestných činů po objektivní ani subjektivní stránce. Poškozená se k výsledku dostavila sama, dobrovolně, na základě předvolání, a pokud ji obvinění upozornili na eventualitu trestního postihu a možnost vzetí do vazby a požadovali po ní vrácení odcizené částky, nelze takový postup považovat za pohrůžku násilí. Nemohlo se tedy jednat o protiprávní jednání ve smyslu trestného činu vydírání. Rovněž zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele nemohly být podle obviněného P. V. naplněny, neboť obvinění jednali s poškozenou na základě svého tehdejšího pracovního zařazení, ze kterého vyplývala povinnost prověřovat trestnou činnost, o které se dozví. Podle názoru dovolatele jeho jednání taktéž nevykazovalo potřebný stupeň společenské nebezpečnosti. V petitu svého dovolání navrhl, aby dovolací soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu jakož i rozsudek nalézacího soudu, aniž by uvedl další v úvahu přicházející postup.

Obviněný M. K. v podstatě shodnými argumenty namítl, že zjištěným jednáním nebyly naplněny zákonné znaky skutkových podstat přisouzených trestných činů po objektivní ani subjektivní stránce a že jeho jednání nevykazovalo potřebný stupeň společenské nebezpečnosti. Obvinění se nemohli dopustit trestného činu vydírání, neboť na poškozenou nečinili žádný nátlak, když upozornění na skutečnost, že by v jejím případě mohly být dány důvody vazby, nelze považovat za pohrůžku násilí. Rovněž tak nebyly naplněny znaky trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele, neboť obviněný byl podle tehdy platných právních předpisů oprávněn a povinen prověřovat veškeré poznatky k prověření podezření ze spáchání trestného činu. Proto navrhl, aby dovolací soud zrušil napadená rozhodnutí a rozhodl o zproštění obviněného obžaloby.

Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství využila práva vyjádřit se k dovolání obou obviněných ve smyslu § 265h odst. 2 věta první tr. ř. Podle jejího názoru je argumentace dovolatelů zohlednitelná ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., dovolatelé však proti poškozené uplatnili pohrůžku jiné těžké újmy v podobě možného zahájení trestního stíhání. Protože lze závěry soudů obou stupňů o vině dovolatelů včetně naplnění potřebného stupně společenské nebezpečnosti plně akceptovat, navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítl podaná dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

Obviněný je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. a shledal, že dovolání jsou přípustná podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., protože bylo rozhodnuto ve druhém stupni, dovolání napadají pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé a směřují proti usnesení, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek proti rozhodnutí uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř. Obsah obou dovolání lze považovat za dostatečný zákonným předpokladům uvedeným v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Dovolání jako mimořádný opravný prostředek lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., proto bylo třeba posoudit otázku, zda uplatněné dovolací důvody, v obou případech označené jako důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., lze považovat za důvody uvedené v citovaném ustanovení zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou pro provedení přezkumu dovolacím soudem, a posoudit opodstatněnost dovolání.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Skutkový stav je v případě rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva.

Jak bylo uvedeno výše, v posuzovaném případě dovolatelé shodně namítli, že po objektivní ani subjektivní stránce nenaplnili znaky skutkových podstat trestných činů vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. a zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák., neboť se na poškozené nedopustili násilí resp. pohrůžky násilí, a konali v mezích své tehdejší zákonné pravomoci prověřovat podezření ze spáchání trestného činu. Takto formulované námitky svým obsahem korespondují deklarovanému dovolacímu důvodu, Nejvyšší soud je však shledal nedůvodnými, jak bude vysvětleno níže. Relevantní dovolacímu důvodu však nejsou námitky obviněného M. K. zpochybňující hodnocení výpovědi poškozené a svědků v dané trestní věci, neboť v tomto případě se jedná o námitky proti skutkovým závěrům učiněným soudy obou stupňů, které však nemohou být předmětem přezkumu v rámci řízení o dovolání z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani jiného dovolacího důvodu.

Trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. se dopustí, kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. se dopustí veřejný činitel, který v úmyslu způsobit jinému škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu, přičemž veřejným činitelem je podle § 89 odst. 9 tr. zák. mj. příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru. K oběma výše uvedeným trestným činům zákon vyžaduje naplnění subjektivní stránky v podobě úmyslného zavinění. Podle § 4 tr. zák. je trestný čin spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem (úmysl přímý) nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (úmysl nepřímý). Požaduje-li trestní zákon k naplnění skutkové podstaty úmyslné zavinění, postačí úmysl nepřímý, nestanoví-li zákon jinak.

Jak vyplývá ze skutkové věty výroku rozsudku soudu prvního stupně, obvinění se trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. dopustili tím, že po poškozené požadovali zaplacení dlužné částky s tím, „že v případě nezaplacení bude trestně stíhána pro závažný trestný čin zpronevěry a v té souvislosti by mohla být vzata do vazby“. Z odůvodnění citovaného rozsudku dále vyplývá, že „to, zda poškozená zaplatí nebo nezaplatí dlužnou částku, obvinění vážali na to, zda bude trestně stíhána

pro trestný čin zpronevěry či nikoliv a do této souvislosti dávali otázku jejího zajištění a uvalení vazby“. K tomuto skutkovému stavu věci, ze kterého Nejvyšší soud při posuzování opodstatněnosti dovolacích námitek vycházel, nezbývá než konstatovat, že zahrnuje veškeré skutkové okolnosti, z jejichž existence lze dovodit naplnění všech zákonných znaků trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák., jak jsou citovány shora. Tento závěr Nejvyššího soudu plně koresponduje dosavadní judikatuře (srov. např. č. 27/1982 Sb. rozh. tr.), podle které jinou těžkou újmou ve smyslu znaků trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. může být i zahájení trestního stíhání, jímž obviněný poškozenému hrozí a nutí ho tak něco konat, opominout nebo trpět, přičemž je nerozhodné, zda se poškozený trestné činnosti dopustil či nikoliv.

Jestliže tedy obvinění v daném případě poškozenou pohrůzkou jiné těžké újmy v podobě hrozby zahájení trestního stíhání pro závažný trestný čin a případného vzetí do vazby nutili, aby vrátila údajně odcizenou resp. zpronevěřenou finanční částku ing. Š., dopustili se trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. Obvinění totiž zahájení trestního stíhání proti poškozené vážali na zaplacení konkrétní finanční částky s tím, že pokud tak poškozená učiní, nebude prověřováno její údajné protiprávní jednání ve společnosti T. A. S. a trestní stíhání proti její osobě by tak nebylo vůbec zahajováno. Nelze tedy souhlasit s tvrzením obou obviněných v dovolání, že při výslechu poškozené jednali v souladu se zákonem, neboť ze skutkových zjištění vyplývá, že v případě souhlasu poškozené s předáním požadované sumy, by trestní stíhání proti její osobě zahájeno vůbec nebylo. Z objektivního hlediska se jednoznačně jednalo o „jinou těžkou újmu“ ve smyslu skutkové podstaty trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. V posuzovaném případě navíc poškozená hrozbu obviněných spočívající v zahájení trestního stíhání a uvalení vazby důvodně považovala za reálnou, neboť byla učiněna osobami, jimž zákon svěřil povinnost odhalovat trestné činy a zjišťovat jejich pachatele. [§ 2 odst. 1 písm. d) zák. č. 283/1991 Sb. v tehdy platném znění]

Soudy obou stupňů tak správně vyhodnotily všechny rozhodné skutečnosti a jednání obviněných právně kvalifikovali v souladu s požadavky platné právní úpravy, včetně otázky úmyslného zavinění, neboť jednání obviněných bezprostředně směřovalo ke způsobení následku na zájmu chráněném trestním zákonem, jakož i otázky stupně společenské nebezpečnosti tohoto jednání, který je vyšší než nepatrný zejména v důsledku závažnosti pohrůžky vůči poškozené (zahájení trestního stíhání a vzetí do vazby) a povahou konání (zaplacení částky 1 000 000 Kč), které pod touto pohrůzkou vyžadovali.

Ve vztahu k výhradám dovolatelů ohledně právní kvalifikace zjištěného skutku jako trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. je třeba uvést, že i tato námitka byla dovolacím soudem shledána nedůvodnou. Podle skutkové věty nalézacího soudu se obvinění dopustili jednání jako policisté II. sekce Služby kriminální policie, tedy jako veřejní činitelé ve smyslu § 89 odst. 9 tr. zák., v úmyslu vymoci na poškozené zaplacení částky 1 000 000 Kč ve prospěch ing. Š., tedy v úmyslu opatřit jinému neoprávněný prospěch, přičemž vykonávali svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu. Posledně uvedený znak vyplývá ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, se kterými se ztotožnil i soud odvolací, tedy ze zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky v tehdy platném znění, a to konkrétně ustanovení podle § 2 odst. 1 písm. d) citovaného zákona bylo úkolem policie mj. odhalování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů. Obvinění rovněž nepostupovali podle tehdy platného čl. 3 a čl. 4 odst. 1 Rozkazu ministra vnitra ČSFR, ministra vnitra ČR, ministra vnitra SR, č. 5 z 31. července 1990 (v napadeném usnesení odvolacího soudu je nesprávně označeno datum vydání tohoto Rozkazu, který upravoval operativně pátrací činnost Kriminální služby), neboť cílevědomě nepostupovali k získávání informací směřujících k odhalení trestných činů, zjištění jejich pachatelů a zajištění dokumentace důležité pro trestní řízení tak, aby vše směřovalo k rychlému a úplnému objasnění trestné činnosti. Podle čl. 4 odst. 2 citovaného Rozkazu pracovníci kriminální služby mohli při odhalování trestné činnosti využívat jen ty prostředky operativně pátrací činnosti, které jsou úměrné její závažnosti nebo povaze. Obvinění tedy vykonávali svou pravomoc způsobem odporujícím zákonným předpisům při prověřování podezření ze

spáchání trestného činu. V rozporu se zákonem výslech podezřelé osoby (poškozené M. Z.) směřovali nikoli k odhalení případné trestné činnosti ve společnosti T. A. S., nýbrž k zaplacení finanční částky, která měla být podle tvrzení majitele této firmy odcizena či zpronevěřena. Ze strany obou obviněných se tak jednalo o jednání spočívající ve vymáhání údajného dluhu, přičemž takováto činnost nespadá do pravomoci policie. Obvinění svým jednáním usilovali opatřit poškozenému neoprávněný prospěch spočívající v tom, že jiným než zákonným způsobem mělo dojít k uspokojení jeho případně existující pohledávky vůči vyslychané osobě. Z hlediska naplnění zákonného znaku „opatřit neoprávněný prospěch jinému“ je pak nerozhodné, zda vyslychaná osoba vymáhanou částku skutečně dluží, či nikoliv. Z těchto důvodů shledal Nejvyšší soud zcela zákonnou i právní kvalifikaci zjištěného skutku jako trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. a v tomto směru nelze soudům obou stupňů vytknout namítaná pochybení.

S přihlédnutím ke skutečnostem rozvedeným v předcházejících odstavcích dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v posuzovaném případě bylo jednání obviněných kvalifikováno jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. a trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. v souladu s požadavky platné právní úpravy. Nejvyšší soud tedy námitky dovolatelů ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. považuje za neodůvodněné a obě dovolání za zjevně neopodstatněná ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

Podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné. Protože stanovisko dovolatelů ohledně právní kvalifikace jejich jednání je v rozporu s výkladem Nejvyššího soudu, jak je uvedeno shora, Nejvyšší soud o obou dovoláních rozhodl tak, že je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.